

5. Луценко Д. Застава грошей розміщених на рахунках в Банку. URL: https://protocol.ua/ua/zastava_groshey_rozmishchenih_na_rahunkah_v_banku/

6. Данілов О. У власність держави відчужено активи стратегічно важливих підприємств. *Офіційний веб-сайт Ради національної безпеки і оборони України*. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/5872.html>

7. “Укрнафта”, “Мотор Січ” та інші підприємства переходять у власність держави. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/11/7/693528/#comments>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-12>

**CHALLENGES IN JUDICIAL PRACTICE RELATED
TO DIFFERENTIATION OF CASES ON ESTABLISHING
THE FACT OF A SERVICEMAN'S DEATH, CASES
ON DECLARING A SERVICEMAN MISSING, AND CASES
ON DECLARING A SERVICEMAN DEAD**

**ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ
ІЗ ДИФЕРЕНЦІАЦІЄЮ СПРАВ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ
СМЕРТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ, СПРАВ ПРО ВИЗНАННЯ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ БЕЗВІСНО ВІДСУТНІМ, ТА СПРАВ
ПРО ОГолоШЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ ПОМЕРЛИМ**

Lastovka V. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Civil Procedure
Educational and Research Institute
of Law
Taras Shevchenko National University
of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Ластовка В. В.

*аспірант кафедри цивільного процесу
Навчально-науковий інститут права
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Розв'язана рф війна проти України зумовила виникнення у судах справ, пов'язаних із захистом прав військовослужбовців, їх сімей, військових частин тощо. Їх аналіз дав підставу для висновку, що матеріали цивільних справ такого роду подекуди не дають можливості однозначно кваліфікувати справу, визначитись із її категорією.

Категорія цивільної справи – це сутнісна кваліфікація справи, яка характеризує її. Головним фактором кваліфікації справи є позовні вимоги, що зазначені у позовній заяві, за якою відкрито провадження у справі, або ж вимоги, зазначені у заявах у справах наказного чи окремого проваджень.

Правове поняття «категорія справи» не є виключно теоретичним. Практики широко вживають словосполучення «справа про...», зазначаючи таким чином предметну ознаку справи. Категорія справи зазначається в документах, що дають право на представництво інтересів особи у суді, в матеріалах судових справ тощо. Окрім того, згідно Наказу Державної судової адміністрації України № 622 від 21.12.2018 року «Про затвердження Загального класифікатора спеціалізацій суддів та категорії справ», в Протоколі автоматизованого розподілу судової справи між суддями зазначається не лише найменування суду, єдиний унікальний номер судової справи, номер провадження, склад суду тощо, а й «*суть судової справи*». Ця інформація також вноситься до Протоколу автоматичного визначення народних засідателів тощо¹[1].

Під «суттю судової справи», насамперед, й розуміється позовна вимога, або ж вимога, зазначені у заявах в справах наказного та окремого проваджень, предмет, з приводу якого звертаються заінтересовані у судовому захисті особи до суду, що й визначає категорію справи, а, отже й її назву. І тут можуть виникати міркування про мету чи потребу у визначенні категорії. З цього приводу слід зазначити, що й вид юрисдикції (цивільна, адміністративна, господарська, кримінальна), й провадження в межах певного судочинства (у цивільному – позовне, наказне та окреме), підсудність тощо, залежать від кваліфікації поданої позовної заяви (заяви) щодо її категорії. Тому наразі видається правильним висновок, що задля уникнення помилок у судовій діяльності, кожна справа має бути правильно кваліфікована щодо її предметної характеристики.

У цьому сенсі заслуговує на увагу справа, яка переглядалася й апеляційним, і касаційним судами у 2024 році.

У Єдиному державному реєстрі судових рішень зазначено, що це – справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення, з них: факту смерті.

У цій справі до суду першої інстанції звернулася заявниця – мати військовослужбовця із заявою, в якій зазначила, зокрема, про те, що:

¹ Наказ Державної судової адміністрації України № 622 від 21.12.2018 року «Про затвердження Загального класифікатора спеціалізацій суддів та категорії справ». URL:<https://ips.liqazakon.net...>

з сином спілкувалася телефоном до 02 березня 2022 року, після чого зв'язок був втрачений; у квітні 2022 року на сайті Президента України був опублікований Указ № 220/2022 «Про відзначення державними нагородами», згідно якого за особисту мужність і самовіддані дії, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України солдат (син заявниці) нагороджений державою нагородою-орденом «За мужність» III ступеня (посмертно); 08 вересня 2022 року заявниця подала заяву до Національної поліції України про зникнення сина безвісти, а отже, визнання безвісно відсутнім; 20 грудня 2022 року заявниця отримала від центру комплектування сповіщення, у якому вказано, що її син, солдат, загинув у м. Маріуполі, а також акт від 04 квітня 2022 року про настання смерті її сина – військово-службовця у м. Маріуполі при здійсненні заходів кругової оборони м. Маріуполя. В акті було зазначено, що смерть пов'язана з виконанням обов'язків військової служби. Акт про настання смерті підписаний комісією у складі начальника штабу військової частини, командира батальйону морської піхоти, начальника штабу батальйону морської піхоти, начальником медичної служби та іншими особами, у ньому також зазначено час загибелі – 14 год. 30 хв., причини смерті: отримання множинних поранень правого стегна та ділянки тазу з пошкодженням магістральних судин під час бойового зіткнення з противником.

На підставі зазначених фактів та наданих доказів, заявниця просила суд оголосити свого сина – військовослужбовця загиблим.

Судом першої інстанції ухвалено рішення про оголошення військово-службовця – сина заявниці загиблим під час виконання військового обов'язку по захисту держави України у російсько-українській війні від дня вірогідної смерті, дата якої зазначена у акті про настання смерті військовослужбовця, визначивши місце смерті у м. Маріуполі Донецької області.

Апеляційну скаргу Міністерства оборони України у цій справі залишено без задоволення. Рішення суду першої інстанції залишено без змін. У постанові апеляційний суд, серед іншого зазначив, що судом першої інстанції правильно враховано положення статті 46 Цивільного кодексу України. Одразу зазначимо, що стаття 46 Цивільного кодексу України регулює оголошення фізичною особою померлою.

Верховний суд після касаційного провадження у цій справі, в своїй постанові зазначив, що суд оголошує фізичну особу померлою у судовому порядку у разі встановлення обставин, зазначених у статті 46 ЦК України, на підставі яких суд робить вірогідне припущення про смерть громадянина, коли немає доказів про факт його смерті.

Верховним Судом рішення суду першої та апеляційної інстанції залишено без змін. А отже, найвищою судовою інстанцією підтримано висновок судів нижчих інстанцій про те, що це справа про оголошення військовослужбовця померлим² [2].

Але, звернемо увагу на матеріали цієї справи:

1) службова особа суду, яка вносила дані про судові рішення до реєстру, з урахуванням назви справи у Єдиній судовій інформаційній системі визначила, що це *справа про встановлення факту смерті*;

2) заява матері військовослужбовця (заявниці у справі) до Національної поліції України, була подана з метою *визнання сина – військовослужбовця безвісно відсутнім*;

3) у заяві до суду заявниця – мати загиблого військовослужбовця, просила суд *оголосити свого сина загиблим*;

4) керуючись вимогою, зазначеною заявницею у заяві, *судом оголошено військовослужбовця загиблим*.

Таким чином, в одній справі одночасно йдеться: про встановлення факту смерті військовослужбовця, про визнання військовослужбовця безвісно відсутнім, та про оголошення військовослужбовця загиблим (померлим).

У даному зв'язку суддями Верховного Суду обґрунтовано зазначається, що «сьогоднішні реалії в Україні призводять до того, що тонкі межі між цими процедурами розмиваються»³[3], а отже, не може не виникати питання про обґрунтованість умовиводів суду, правових обґрунтувань заяв матері військовослужбовця, яка користувалася правовою допомогою адвоката тощо.

З приводу наведеного видається правильним зазначити, що порядки розгляду судом справ встановлення фактів, що мають юридичне значення, та справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою, цивільним процесуальним законом регулюються окремо, відповідно, Главою 6 та Главою 4 Розділу IV ЦПК України.

Така відокремленість у правовому регулюванні процедур є не випадковою, адже кожна справа має свої, лише їй властиві правові

² Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 26 лютого 2024 року у справі № 686993823, провадження № 61-15733св23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/.....> (дата звернення....)

³ О. Ступак. Виступ на вебінарі «Безвісна відсутність і оголошення особи померлою». URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1591217/>

характеристики, які й обумовили необхідність у окремому регулюванні процедур розгляду та вирішення.

Та якщо до війни рф проти України у справах про встановлення факту смерті, про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою було усталеним законодавство, напрацьована відповідна практика, то з початком війни в Україні судова практика, законодавець зіткнулися із низкою проблем, які не зникають й до сьогодні. Серед таких проблем – диференціація справ: 1) про встановлення факту смерті військовослужбовця, що є предметом даного дослідження; 2) про визнання військовослужбовця безвісно відсутнім; 3) про оголошення військовослужбовця померлим.

Аналіз судової практики свідчить, що в усіх цих справах виникає підміна понять, плутанина у розумінні відмінностей між ними, тощо. Тому ця проблематика, безумовно, є актуальною та потребує наукової уваги задля уникнення підміни понять, плутанини, можливих казусів після набрання рішенням законної сили.

Аналіз масиву правових актів, матеріалів судової практики, дав можливість зазначити наступне:

1) рішення суду про встановлення факту смерті військовослужбовця засновані на переконанні у тому, що військовослужбовець загинув;

2) рішення суду про визнання військовослужбовця безвісно відсутнім засноване на припущенні про те, що військовослужбовець, швидше за все, живий;

3) рішення суду про оголошення військовослужбовця померлим ґрунтується на припущенні, що військовослужбовець швидше за все, є загиблим;

4) з метою уникнення неправильної кваліфікації судами правовідносин, ухвалення незаконних та необґрунтованих рішень, потребує оптимізації правове регулювання усіх трьох категорій справ, про які йдеться, а також зрозумілих роз'яснень Верховного Суду щодо їх ідентифікації.

Література:

1. Наказ Державної судової адміністрації України № 622 від 21.12.2018 року «Про затвердження Загального класифікатора спеціалізацій суддів та категорії справ». URL:<https://ips.liqazakon.net...>

2. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 26 лютого 2024 року у справі № 686/9938/23, провадження № 61-15733св23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/.....> (дата звернення....)

3. Ступак О. Виступ на вебінарі «Безвісна відсутність і оголошення особи померлою». URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1591217/>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-13>

LEGAL REGULATION OF MEDIATION IN CROATIA

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕДІАЦІЇ В ХОРВАТІЇ

Mozhaikina O. S.

PhD in Psychology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International, Civil and Commercial Law, Lawyer State University of Trade and Economics Kyiv, Ukraine

Можайкіна О. С.

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права, адвокат Державний торговельно-економічний університет м. Київ, Україна

Koliada S. V.

secretary of court sessions Pechersk District Court of Kyiv Kyiv, Ukraine

Коляда С. В.

секретар судових засідань Печерський районний суд міста Києва м. Київ, Україна

Lishchuk O. V.

Senior Lecturer of the Department of International, Civil and Commercial Law, Lawyer State University of Trade and Economics Kyiv, Ukraine

Ліщук О. В.

старший викладач кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права, адвокат Державний торговельно-економічний університет м. Київ, Україна

Медіація як правовий інститут було запроваджено в правовій системі Хорватії Законом про медіацію від 2003 року. В першій редакції зазначеного Закону медіація була визначена як будь-яка процедура, під час якої сторони намагаються вирішити спір шляхом угоди за допомогою одного або кількох мирових посередників, які допомагають сторонам досягти врегулювання, без повноважень нав'язувати їм обов'язкове рішення.